

KONKURS Z GEOGRAFII
DLA UCZNIÓW SZKÓŁ PODSTAWOWYCH
Z WOJEWÓDZTWA PODKARPACKIEGO
W ROKU SZKOLNYM 2021/2022

I. Cele

Propagowanie wiedzy geograficznej wśród uczniów szkół podstawowych, upowszechnianie wiedzy o województwie podkarpackim. Wyłonienie uczniów szkół podstawowych o największych kompetencjach geograficznych.

II. Wyposażenie uczestnika na zawody

Na zawody konkursowe uczestnicy powinni być wyposażeni w:

- ✓ długopis (piszący na czarno lub niebiesko)
- ✓ przybory do kreślenia: linijkę, kątomierz
- ✓ kredki: czerwona, zielona, niebieska
- ✓ kalkulator.

III. Arkusz konkursowy

Arkusz będzie składał się z różnych typów zadań otwartych i zamkniętych. W każdym arkuszu będą pytania dotyczące literatury i znajomości środowiska geograficznego województwa podkarpackiego.

IV. Wymagania

Uczniowie szkół podstawowych biorący udział w konkursie powinni wykazać się znajomością podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej z geografii, znajomością zagadnień dotyczących województwa podkarpackiego oraz znajomością literatury wskazanej w wykazie.

1. Wymagania szczegółowe – I ETAP:

1.1. Mapa:

Uczestnik konkursu:

zna podział map ze względu na skalę, klasyfikuje znaki na mapie, posługuje się legendą i skalą mapy Polski; rozpoznaje na mapie składniki krajobrazu Polski; czyta treść mapy, dokonuje obliczeń na podstawie dokonanych pomiarów, rozpoznaje formy terenu, wyznacza kierunki.

1.2. Astronomiczne podstawy geografii:

Uczestnik konkursu:

charakteryzuje i rozpoznaje ciała niebieskie wchodzące w skład Układu Słonecznego, charakteryzuje ruchy Ziemi, oblicza wysokość górowania gwiazd nad horyzontem w dniach przesileni i równonocy; określa czas i miejsca wschodu i zachodu Słońca w różnych porach roku na Ziemi; oblicza czas strefowy, miejscowy i urzędowy; odczytuje współrzędne geograficzne i potrafi na ich podstawie obliczyć rozciągłość równoleżnikową i południkową punktów; odczytuje wartości α i oblicza współrzędne geograficzne na podstawie wysokości Słońca nad

horyzontem i czasu; wykonuje i uzupełnia rysunki i schematy obrazujące ruch obiegowy Ziemi, oświetlenie Ziemi, układ horyzontalny.

1.3. Krajobrazy Polski: wysokogórski (Tatry), wyżynny (Wyżyna Krakowsko-Częstochowska), nizinny (Nizina Mazowiecka), pojezierny (Pojezierze Mazurskie), nadmorski (Pobrzeże Słowińskie), wielkomiejski (Warszawa), miejsko-przemysłowy (Wyżyna Śląska), rolniczy (Wyżyna Lubelska).

Uczestnik konkursu:

wskazuje na mapie położenie krain geograficznych Polski; przedstawia główne cechy krajobrazów Polski oraz wykazuje ich zróżnicowanie; rozpoznaje krajobrazy Polski w opisach i na ilustracjach; przedstawia podstawowe zależności między składnikami poznawanych krajobrazów; opisuje obiekty dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego Polski oraz określa ich położenie na mapie; przedstawia zmiany w krajobrazie powstałe w wyniku działalności człowieka;

1.4. Łądy i oceany na Ziemi: położenie lądów i oceanów na globusie i mapie świata.

Uczestnik konkursu:

wskazuje na globusie: bieguny, równik, zwrotniki, południk zerowy i 180°, półkule, kierunki główne i pośrednie; wymienia nazwy i wskazuje na globusie kontynenty i oceany oraz określa ich położenie; wymienia nazwy i wskazuje na mapie świata: kontynenty, oceany, równik, zwrotniki, południk zerowy i 180°, bieguny.

1.5. Krajobrazy świata: wilgotnego lasu równikowego, sawanny, pustyni gorącej, stepu, tajgi, tundry, pustyni lodowej.

Uczestnik konkursu:

odczytuje wartość i opisuje przebieg temperatury powietrza oraz rozkład opadów atmosferycznych na podstawie diagramów i map klimatycznych; wskazuje na mapie położenie poznawanych krajobrazów; przedstawia główne cechy poznawanych krajobrazów świata i rozpoznaje je na ilustracjach; wymienia nazwy oraz rozpoznaje rośliny i zwierzęta typowe dla poznanych krajobrazów; podaje zależności między położeniem wybranych krajobrazów na kuli ziemskiej, warunkami klimatycznymi i głównymi cechami krajobrazów; opisuje współzależności między składnikami poznawanych krajobrazów i warunkami życia człowieka, wykazuje związek między ruchem obiegowym Ziemi a strefami jej oświetlenia oraz strefowym zróżnicowaniem klimatu i krajobrazów na Ziemi.

1.6. Geografia Europy

Uczestnik konkursu:

charakteryzuje położenie, przebieg granic oraz cechy linii brzegowej Europy; przedstawia podział na regiony geograficzne i podział polityczny Europy; wymienia nazwy państw i ich stolic oraz wskazuje je na mapie; charakteryzuje ukształtowanie powierzchni Europy; określa (na przykładzie Islandii) związek między zjawiskami wulkanicznymi i trzęsieniami ziemi a położeniem na granicy płyt litosfery; przedstawia zróżnicowanie klimatyczne Europy oraz czynniki, które o nim decydują; wyjaśnia główne przyczyny i skutki starzenia się społeczeństw w Europie; wykazuje zróżnicowanie narodowościowe i kulturowe Europy oraz wyjaśnia jego najważniejsze przyczyny i konsekwencje; przedstawia społeczno-ekonomiczne konsekwencje migracji na obszarze Europy; określa podobieństwa i różnice między największymi miastami Europy: Londynem, Paryżem i Moskwą; wykazuje związki między głównymi cechami środowiska przyrodniczego Europy Północnej (na przykładzie Szwecji i Norwegii) a głównymi kierunkami rozwoju gospodarczego; przedstawia cechy rolnictwa Francji i Danii;

wyjaśnia związek między ukształtowaniem powierzchni a gospodarką krajów alpejskich; wykazuje związki między rozwojem turystyki w Europie Południowej a warunkami przyrodniczymi oraz dziedzictwem kultury śródziemnomorskiej.

1.7. Sąsiedzi Polski:

Uczestnik konkursu:

zna symbole państwowe sąsiadów Polski, powierzchnię terytorium, główne krainy geograficzne, rzeki, liczbę i gęstość zaludnienia, problemy demograficzne; określa główne kierunki zmian w strukturze przemysłu w Niemczech na przykładzie Nadrenii-Westfalii; przedstawia główne kierunki rozwoju gospodarczego Czech i Słowacji oraz relacje polityczno-gospodarcze między tymi krajami; wykazuje podobieństwa i różnice między środowiskiem przyrodniczym i gospodarką Litwy i Białorusi; wymienia główne problemy polityczne, społeczne i gospodarcze Ukrainy; wykazuje zróżnicowanie środowiska przyrodniczego i przedstawia główne problemy społeczno-gospodarcze Rosji; przedstawia wybrane walory środowiska przyrodniczego i kulturowego jako przykłady atrakcji turystycznych krajów sąsiadujących z Polską; charakteryzuje relacje polityczne i gospodarcze Polski z krajami sąsiadującymi.

1.8. Środowisko przyrodnicze Polski na tle Europy:

Uczestnik konkursu:

określa położenie fizycznogeograficzne i polityczne Polski, wskazuje na mapie przebieg granic Polski (w tym wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej); odczytuje położenie matematyczno-geograficzne wybranych punktów i obszarów na mapie Polski i Europy; opisuje konsekwencje rozciągłości południkowej i równoleżnikowej (Polski i kontynentu); podaje nazwy i wskazuje na mapie województwa oraz ich stolice; wykazuje zależność między występowaniem ruchów górotwórczych i zlodowaceń w Europie a współczesnym ukształtowaniem powierzchni Polski; charakteryzuje elementy klimatu Polski (masy powietrza kształtujące pogodę w Polsce, rozkład temperatur powietrza i opadów atmosferycznych, przeważające kierunki wiatru) oraz długość okresu wegetacyjnego; prezentuje główne czynniki kształtujące klimat Polski na tle klimatów Europy; wyjaśnia wpływ zmienności pogody w Polsce na rolnictwo, transport i turystykę; opisuje cechy i walory przyrodnicze Wisły i Odry oraz charakteryzuje systemy rzeczne obu tych rzek i porównuje je z wybranymi systemami rzeczными w Europie; wyróżnia najważniejsze cechy gleby brunatnej, bielcowej, czarnoziem, mady i rędziny, czarnych ziem, wskazuje ich rozmieszczenie na mapie Polski oraz ocenia przydatność rolniczą; rozróżnia główne rodzaje lasów w Polsce (na podstawie ilustracji lub w terenie) oraz wyjaśnia zróżnicowanie przestrzenne wskaźnika lesistości Polski; wymienia formy ochrony przyrody w Polsce, wskazuje na mapie parki narodowe oraz podaje przykłady rezerwatów przyrody, parków krajobrazowych i pomników przyrody występujących na obszarze własnego regionu; dokonuje refleksji nad pięknem oraz potrzebą zachowania walorów dziedzictwa przyrodniczego; wymienia główne rodzaje surowców mineralnych Polski oraz opisuje ich rozmieszczenie i znaczenie gospodarcze.

1.9. Znajomość mapy województwa podkarpackiego:

Uczestnik konkursu:

lokalizuje na mapie i rozpoznaje na podstawie opisu

- krainy geograficzne:
 - Kotlina Sandomierska (Płaskowyż Kolbuszowski, Płaskowyż Tarnogrodzki, Równina Tarnobrzeska, Pradolina Podkarpacka, Przedgórze Rzeszowskie);
 - Karpaty Zewnętrzne (Pogórze Ciężkowickie, Pogórze Strzyżowskie, Pogórze Dynowskie, Pogórze Przemyskie, Bieszczady, Góry Sanocko-Turczańskie, Beskid Niski, Doły Jasielsko-Sanockie);
 - Rostocze.
- rzeki: Wisła, Wisłoka, Wisłok, San, Strwiąż, Ropa, Solinka, Tanew, Lubaczówka, Osława, Jasiołka, Łęg.
- miasta województwa podkarpackiego, które są siedzibami powiatów.

2. Wymagania szczegółowe – II ETAP:

wymagania etapu I oraz:

2.1. Społeczeństwo i gospodarka Polski na tle Europy:

Uczestnik konkursu:

poprawnie stosuje pojęcia: gęstość zaludnienia, przyrost naturalny, współczynnik przyrostu naturalnego, przyrost rzeczywisty, współczynnik przyrostu rzeczywistego, saldo migracji; wyjaśnia na podstawie interpretacji map tematycznych zróżnicowanie gęstości zaludnienia na obszarze Polski; odczytuje z tabel i diagramów (w tym piramidy płci i wieku) dane dotyczące: liczby urodzeń, zgonów, przyrostu naturalnego, struktury płci, średniej długości życia, wielkości i kierunków migracji z Polski i do Polski; dokonuje ich analizy, porównań i formułuje wnioski na ich podstawie; charakteryzuje zmiany liczby ludności Polski i Europy w XX i XXI wieku na podstawie danych statystycznych i map; charakteryzuje struktury wieku i płci, przyrost naturalny i rzeczywisty ludności Polski; podaje główne przyczyny i skutki migracji wewnętrznych i zagranicznych w Polsce oraz określa problemy migracyjne Polski na tle Europy; porównuje strukturę wieku, narodowościową, wyznaniową i wykształcenia ludności Polski z analogicznymi strukturami ludności w wybranych państwach europejskich; przedstawia podział gospodarki na sektory, wykazuje ich znaczenie w rozwoju społeczno-gospodarczym państwa oraz określa różnice w strukturze zatrudnienia ludności w Polsce i w wybranych państwach europejskich; porównuje wielkość bezrobocia w Polsce i innych krajach europejskich oraz podaje przyczyny i skutki bezrobocia w Polsce; analizuje poziom urbanizacji, rozmieszczenie oraz wielkość miast w Polsce na tle miast Europy oraz wyjaśnia przyczyny rozwoju największych miast w Polsce; opisuje warunki przyrodnicze i pozaprzyrodnicze rozwoju rolnictwa w Polsce; wymienia główne uprawy i zwierzęta hodowlane w Polsce oraz przedstawia ich znaczenie gospodarcze; porównuje cechy rolnictwa w Polsce z rolnictwem innych krajów europejskich; rozróżnia główne działy przemysłu oraz wyjaśnia przyczyny zmian w strukturze przemysłu Polski; omawia zróżnicowanie usług w Polsce i ich rolę w rozwoju gospodarki; wyróżnia rodzaje transportu i łączności oraz określa ich znaczenie w rozwoju gospodarczym Polski; ocenia możliwości rozwoju gospodarki morskiej w Polsce; charakteryzuje na przykładach walory turystyczne Polski oraz wymienia nazwy obiektów położonych na obszarze Polski, które znajdują się na Liście Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Przyrodniczego Ludzkości; dokonuje refleksji nad wartością obiektów dziedzictwa kulturowego Polski i osiągnięć Polaków w różnych dziedzinach życia społeczno-gospodarczego oraz podaje przykłady sukcesów polskich firm na arenie międzynarodowej.

Lokalizuje i rozpoznaje największe atrakcje turystyczne Europy.

2.2. Relacje między elementami środowiska geograficznego na wybranych obszarach Polski:

Uczestnik konkursu:

określa wpływ wylesiania dorzecza, regulacji koryt rzecznych, stanu wałów przeciwpowodziowych, zabudowy terasy zalewowej i sztucznych zbiorników wodnych na wezbrania oraz występowanie i skutki powodzi na przykładzie Dolnego Śląska i Małopolski; analizuje warunki przyrodnicze i pozaprzyrodnicze sprzyjające lub ograniczające produkcję energii ze źródeł nieodnawialnych i odnawialnych oraz określa wpływ nowych technologii na rozwój energetyki na przykładzie województwa pomorskiego i łódzkiego; identyfikuje związki między rozwojem dużych miast a zmianami w użytkowaniu i zagospodarowaniu danego terenu, stylu zabudowy, strukturze ludności w strefach podmiejskich na przykładzie obszaru metropolitalnego Warszawy i Poznania; wyjaśnia wpływ migracji zagranicznych oraz ze wsi do miast na strukturę wieku i wyludnianie się obszarów wiejskich na przykładzie województwa zachodniopomorskiego i podlaskiego; wykazuje wpływ przemian politycznych i gospodarczych w Polsce po 1989 r. na zmiany struktury zatrudnienia w konurbacji górnośląskiej i aglomeracji łódzkiej; identyfikuje związki

między przebiegiem autostrad a lokalizacją przedsiębiorstw przemysłowych, centrów logistycznych i handlowych w obszarze metropolitalnym Wrocławia oraz między transportem morskim a lokalizacją inwestycji przemysłowych i usługowych na przykładzie Trójmiasta; określa wpływ walorów przyrodniczych Pobrzeża Bałtyku oraz dziedzictwa kulturowego Małopolski na rozwój turystyki na tych obszarach.

2.3. Województwo podkarpackie:

Uczestnik konkursu:

wskazuje położenie swojego regionu geograficznego na mapie Polski; wyszukuje źródła informacji o regionie i posługuje się nimi; charakteryzuje środowisko przyrodnicze regionu oraz określa jego główne cechy na podstawie map tematycznych; prezentuje główne cechy struktury demograficznej ludności regionu; wyróżnia najważniejsze cechy gospodarki regionu na podstawie danych statystycznych i map tematycznych; charakteryzuje przyrodnicze i kulturowe walory turystyczne regionu; na podstawie dostępnych źródeł informacji, w tym własnych obserwacji terenowych, projektuje trasę wycieczki krajoznawczej po własnym regionie; wykazuje zależności między elementami środowiska geograficznego; prezentuje formy współpracy zagranicznej między własnym regionem a regionem partnerskim lub w ramach euroregionu;

zna główne atrakcje turystyczne miejscowości:

- Arłamów, Baranów Sandomierski, Blizna, Blizne, Bolestraszyce, Bóbrka, Chotyniec, Cisna, Czarnorzeki, Dukla, Haczów, Horyniec, Iwonicz Zdrój, Jarosław, Kalwaria Paławska, Kolbuszowa, Komańcza, Krasiczyn, Krosno, Leżajsk, Łańcut, Mała, Medynia Głogowska, Miejsce Piastowe, Muczne, Myczkowce, Odrzykoń, Przemyśl, Rudnik nad Sanem, Paszczyzna, Polańczyk, Pustków Osiedle, Radruż, Rymanów Zdrój, Rzeszów, Stalowa Wola, Sanok, Smolnik, Solina, Tarnobrzeg, Trzcinica, Turzańsk, Ulucz, Wetlina, Zagórz, Zyndranowa, Żarnowiec.

2.4. Geografia regionalna Azji:

Uczestnik konkursu:

wykazuje na podstawie map tematycznych, że kontynent Azji jest obszarem wielkich geograficznych kontrastów; identyfikuje związki między przebiegiem granic płyt litosfery a występowaniem rowów tektonicznych, wulkanów, trzęsień ziemi i tsunami oraz formułuje twierdzenia o zaobserwowanych prawidłowościach w ich rozmieszczeniu; opisuje sposoby zapobiegania tragicznym skutkom trzęsień ziemi i tsunami; wyjaśnia związek między cechami klimatu monsunowego a rytmem upraw i „kulturą ryżu” w Azji Południowo-Wschodniej; ocenia znaczenie czynników społeczno-kulturowych w tworzeniu nowoczesnej gospodarki Japonii w niesprzyjających warunkach przyrodniczych; korzystając z map tematycznych wyjaśnia zróżnicowanie gęstości zaludnienia na obszarze Chin; przedstawia kierunki rozwoju gospodarczego Chin oraz na podstawie analizy danych statystycznych ocenia ich znaczenie w gospodarce światowej; przedstawia i wyjaśnia kontrasty społeczne i gospodarcze w Indiach; charakteryzuje region Bliskiego Wschodu pod względem zasobów ropy naftowej, poziomu rozwoju gospodarczego i cech kulturowych; wskazuje na mapie miejsca konfliktów zbrojnych na Bliskim Wschodzie, identyfikuje ich główne przyczyny i skutki. Lokalizuje i rozpoznaje największe atrakcje turystyczne Azji.

3. Wymagania szczegółowe – III ETAP:

wymagania etapu I i II oraz:

3.1. Geografia regionalna Afryki:

Uczestnik konkursu:

opisuje i wyjaśnia cyrkulację powietrza w strefie międzyzwrotnikowej; wykazuje związek między cyrkulacją powietrza a rozmieszczeniem opadów; na podstawie map tematycznych wyjaśnia istnienie strefowości klimatyczno-roślinno-glebowej w Afryce; określa związki między warunkami przyrodniczymi i możliwościami gospodarowania w strefie Sahelu; identyfikuje przyczyny i wyjaśnia rozwój procesu pustynnienia w strefie Sahelu; określa związki między walorami przyrodniczymi i kulturowymi Kenii a rozwojem turystyki; przedstawia cechy i ocenia skutki stosowania rolnictwa żarowo-odłogowego i plantacyjnego w Afryce Zachodniej; identyfikuje na podstawie tekstów źródłowych przyczyny i skutki niedożywienia i głodu w Etiopii; określa rolę tradycyjnych i nowoczesnych działów gospodarki w rozwoju wybranych krajów Afryki.

Lokalizuje i rozpoznaje największe atrakcje turystyczne Afryki.

3.2. Geografia regionalna Ameryki Północnej i Południowej:

Uczestnik konkursu:

na podstawie map tematycznych przedstawia prawidłowości w ukształtowaniu powierzchni Ameryki Północnej i Południowej;

wykazuje zależności między ukształtowaniem powierzchni, cyrkulacją powietrza, odległością od morza, prądami morskimi, a rozmieszczeniem typów klimatu i stref krajobrazowych w Amerykach;

zna przebieg północnej granicy upraw i lasów w Kanadzie i wyjaśnia przyczyny wpływające na jej przebieg;

identyfikuje przyczyny i skutki występowania cyklonów tropikalnych i powodzi w Ameryce Północnej, zna genezę, rozmieszczenie i skutki tornad, wiatrów zachodnich i wiatrów górskich; identyfikuje konflikt interesów między gospodarczym wykorzystaniem Amazonii a ekologicznymi skutkami jej wylesiania;

przedstawia sytuację rdzennej ludności Ameryki oraz wyjaśnia przyczyny zanikania kultur pierwotnych;

wyjaśnia przyczyny powstawania slumsów w wielkich miastach Ameryki Łacińskiej oraz określa cechy megalopolis w Ameryce Północnej;

określa przyczyny rozwoju technopolii na przykładzie Doliny Krzemowej oraz wyjaśnia ich znaczenie w powstaniu gospodarki opartej na wiedzy;

korzystając z danych statystycznych określa rolę Stanów Zjednoczonych w gospodarce światowej.

Lokalizuje i rozpoznaje największe atrakcje turystyczne Ameryk.

3.3. Geografia regionalna Australii:

Uczestnik konkursu:

charakteryzuje główne cechy środowiska przyrodniczego Australii; przedstawia prawidłowości w rozmieszczeniu ludności i główne cechy gospodarki Australii na tle warunków przyrodniczych; lokalizuje i rozpoznaje największe atrakcje turystyczne Australii.

3.4. Geografia regionalna Antarktydy:

Uczestnik konkursu:

charakteryzuje położenie i środowisko przyrodnicze Antarktydy oraz wyjaśnia konieczność zachowania jej statusu określonego Traktatem Antarktycznym; zna pierwszych zdobywców bieguna południowego, przedstawia rodzaje badań prowadzonych aktualnie na Antarktydzie

i wymienia nazwiska polskich badaczy Antarktydy; opisuje warunki życia w naukowej stacji badawczej na Antarktydzie.

3.4. Województwo podkarpackie:

Uczestnik konkursu wymienia, lokalizuje i rozpoznaje, charakteryzuje parki narodowe i krajobrazowe oraz obiekty z Listy Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Przyrodniczego Ludzkości znajdujące się na terenie województwa podkarpackiego.

V. Literatura uzupełniająca:

1. LITERATURA DO WSZYSTKICH ETAPÓW:

1. Atlasy geograficzne świata i Polski wydawnictw: PPWK, Nowa Era, Demart, Wiking.
2. Flis J.: Słownik szkolny – terminy geograficzne. Warszawa WSiP (wydanie dowolne).
3. Mały Rocznik Statystyczny Polski 2020. Warszawa 2020 ZWS.

można pobrać za darmo ze strony:

<https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/roczniki-statystyczne/roczniki-statystyczne/maly-rocznik-statystyczny-polski-2020,1,22.html>

2. LITERATURA WYŁĄCZNIE DO I ETAPU:

1. Król B.: **Uroki karpaccich miasteczek**, Poznaj Świat, sierpień 2018.

artykuł dostępny za darmo na stronie:

https://poznaj-swiat.pl/storage/magazines/pdfs/PoznajSwiat_2018_08_60619f78290328.33439736.pdf

2. Żelazowska M.: **W starych miastach młody duch**, Poznaj Świat, czerwiec 2018.

artykuł dostępny za darmo na stronie:

<https://poznaj-swiat.pl/article/2719/w-starych-miastach-mlody-duch>

3. Rzepiak M.: **Wilno po polsku**, Poznaj Świat, wrzesień 2013.

artykuł dostępny za darmo na stronie:

<https://poznaj-swiat.pl/article/1180/wilno-po-polsku>

4. Karud W.: **Nad Niemnem**, Poznaj Świat, luty 2018.

artykuł dostępny za darmo na stronie:

<https://poznaj-swiat.pl/article/2653/nad-niemnem>

5. Król B.: **Rzym, Toskania, Betlejem**, Poznaj Świat, lipiec 2017.

artykuł dostępny za darmo na stronie:

<https://poznaj-swiat.pl/article/2525/rzym-toskania-betlejem>

3. LITERATURA WYŁĄCZNIE DO II ETAPU:

1. Kołpanowicz M.: **Święte cedry, rzymskie kolumny, ukryte klasztory**, Poznaj Świat, listopad 2015.
artykuł dostępny za darmo na stronie:
<https://poznaj-swiat.pl/article/1990/swiete-cedry-rzymskie-kolumny-ukryte-klasztery>
2. Dąbrowska A.: **Muzyka stepów i pustyni**, Poznaj Świat, lipiec 2013.
artykuł dostępny za darmo na stronie:
<https://poznaj-swiat.pl/article/1100/muzyka-stepow-i-pustyni>
3. Szczygielska M.: **Sultan daje i wymaga**, Poznaj Świat, kwiecień 2014.
artykuł dostępny za darmo na stronie:
<https://poznaj-swiat.pl/article/1401/sultan-daje-i-wymaga>
4. Matusiak R.: **Gość w kraju wielkich domów**, Poznaj Świat, lipiec 2016.
artykuł dostępny za darmo na stronie:
<https://poznaj-swiat.pl/article/2157/gosc-w-kraju-wielkich-domow>
5. Dąbrowska A., **Nad morzem, którego nie ma**, Poznaj Świat, październik 2011.
artykuł dostępny za darmo na stronie:
<https://poznaj-swiat.pl/article/267/nad-morzem-ktego-nie-ma>

4. LITERATURA WYŁĄCZNIE DO III ETAPU:

1. Kiełtyka A.: **Milczenie kamiennych twarzy**, Poznaj Świat, kwiecień 2015.
artykuł dostępny za darmo na stronie:
<https://poznaj-swiat.pl/article/1759/milczenie-kamiennych-twarzy>
2. Słomka K.: **Święta góra przodków**, Poznaj Świat, maj 2012.
artykuł dostępny za darmo na stronie:
<https://poznaj-swiat.pl/article/637/swieta-gora-przodkow>
3. Dumin H.: **Wodospady Iquazu**, Poznaj Świat, grudzień 2014.
artykuł dostępny za darmo na stronie:
<https://poznaj-swiat.pl/article/1650/wodospady-iguazu>
4. Bielenin-Lenczowska K.: **Polonia w tropiku**, Poznaj Świat, styczeń 2014.
artykuł dostępny za darmo na stronie:
<https://poznaj-swiat.pl/article/1300/polonia-w-tropiku>
5. Dąbrowska A.: **Nazca - znaki zwrócone ku niebu**, Poznaj Świat, luty 2014.
artykuł dostępny za darmo na stronie:
<https://poznaj-swiat.pl/article/1322/nazca-znaki-zwrocone-ku-niebu>
6. Kubiak A., Kurzela J.: **W krainie hobbitów**, Poznaj Świat, maj 2019.
artykuł dostępny za darmo na stronie:
<https://poznaj-swiat.pl/article/2950/w-krainie-hobbitow>
7. Tomalik M.: **Magnetyczna rafa**, Poznaj Świat, październik 2012
artykuł dostępny za darmo na stronie:
https://poznaj-swiat.pl/storage/magazines/pdfs/PoznajSwiat_2012_10_60619f2e4b5ee8.23744154.pdf